

פון פאפן

אינס סובלים ביקורת. אנשים גדולים אינס נוצרים עלידי תעמולה. מי שמבקש לבוא במגע הדוק עם העם ולהתאחד עמו, אל לו לזלזל בביתו..."

הנאום נפל קרבן למנגנון-הדיכוי שהוקם בעזרת פון-פאפן עצמו. הרדיו לא שידר אותו. עתון, שהעז לפרסם קטעים ממנו, הוחרם. כעבור שבועיים, במרחץ-הדמים של ה-30 ביוני 1934, רצחו הנאצים את עוזרו הראשי של פון-פאפן, שניסח את הנאום. חייו של פון-פאפן עצמו ניצלו רק בנס, כשהוא ברח לבניין משרד-הבטחון.

אך עד סוף ימי המישטר הוסף פון-פאפן לשרתו ככלב מוכה, בזוי בעיני אדוניו, הסידור ויריבו.

★ ★ ★
ל סיפור זה יש מוסר-השכל ברור. איני בא לערוך השחאות בין אישים שאי-

ליציה, נוכל לגבש יסודות אלה כאופוזיציה לנערי-החצר של המנהיג, ולהפילם."

הדבר לא הצליח מעולם — לא במפלגה הנאצית, ולא בכל מפלגה אחרת הבנויה על פולחן של מנהיג-יחיד.

מפלגה כזאת שוב אינה ניתנת לתיקון. כי איש אינו יכול לקום

"לתקן אותו מבפנים".

הצי שנה אחרי עליית היטלר לשלטון, כשהעולם אך החל להודיע מן הידיעות על דיכוי החופש בגרמניה, נערך הסכם הגיגי בין האפיפיור לבין המישטר הנאצי. בשם הכנסייה חתם עליו מונסיניור פאצ'לי, מי שהיה לאחר מכן לאפיפיור פיוס ה-12. בשם גרמניה חתם פראנץ פון-פאפן. השפעתו הי פסיכולוגית של ההסכם בעולם היתה עצו-מה. הוא נתן לנאצים הילה של הגינות.

אנשים כמו פון-פאפן הם שיצרו הילה זו. בלעדיהם, אי-אפשר להבין כיצד זכה היטלר בימים ההם לתמיכת חלק גדול מן העתונות "הגונה" בארצות-המערב; כיצד יכול היה וינסטון צ'רצ'יל להשמיע בפומבי את ה תקווה שבריטניה תזכה למנהיג חזק, כמו אדולף היטלר; כיצד העזו אנשים כמו בר-נארד שאו או הדוכס של וינדור ללחוק בידיות את ידה של המפלגה.

באותם הימים היה היטלר חלש עדיין. דיכוייה צרפתי אחת יכולה להפילו מבחון. כמה גדודים של הצבא הגרמני, בהנהגת קצינים אנטי-נאציים, יכלו להפילו מבפנים. **כל זה לא קרה — באשמת היי-לתי-ההגינות שהעניקו לממשלה הפון-פאפניו למיניהם.**

★ ★ ★

מדוע הם עשו זאת? היו סיבות רבות — החל באמביציה אישית לוחסת, ו-כלה באשליות שהתבדו מאוחר מדי.

אך מכל האשליות, לא היתה אשליה מוכנת מזון: שאפשר ל-תקן את המישטר מבפנים.

האנשים ההגונים אמרו לעצמם: "הנאצים נמצאים בשלטון. אין אלטרנטיבה שתוכל לבוא במקומם. אם כן, מוטב שאדם הגון כמוני יישאר בפנים ויחזיק בתפקידו. כך

מאמר זה מיועד כולו לקורא אחד: לשר-העבודה, אלוף-הפלמ"ח, יגאל אלון. הייתי רוצה לספר לו סיפור על אודות אדם וקן, החי כיום בגרמניה המערבית, בודד וגלמוד, בזוי בעיני רוב בני-עמו ובי-עיני כל ההיסטוריונים.

אדם זה שמו פראנץ פון-פאפן. לסיפורו יש מוסר-השכל הראוי ל-מחשבה רבה.

★ ★ ★

30 בינואר 1933, כאשר הטיל נשיא-המדינה על ראש המפלגה הנאצית להרכיב ממשלה חדשה, היתה מפלגה זו מפלגת-מיעוט במדינה.

יתר-על-כן, רק חודשיים לפני-כן נחלה הי מפלגה כשלון חרוץ בבחירות, באבדה שני מיליון קולות. גם עד אז לא עלה כוחה מעולם על 37 אחוזים מקולות הבוחרים — מספר מאלף במיוחד, כי הוא מקביל בדיוק למספר הקולות של המפלגה הגדולה ביותר בישראל, בשיא פריחתה.

חמישה שבועות אחרי הגיעה לשלטון, ערכה המפלגה הנאצית בחירות חדשות. ב-בחירות אלה כבר נעזרה בכוחה של המש-טרה, בטרור של פלוגות-הסער, בשריפת בניין הרייכסטאג. בכל זאת לא השיגה גם הפעם אלא 44 אחוזים מקולות הבוחרים. היא היתה, ונשארה עד יומה האחרון של הדמוקרטיה הגרמנית, מפלגת-מיעוט.

איך יוכלה מפלגת-מיעוט להגיע לשלטון? איך יכלה להקים "באמ" צעים דמוקרטיים" רודנות של אדם יחיד?

הדבר עלה בידה אך ורק הודות לשר-תפיה הקואליציוניים.

המפלגה הנאצית הגיעה לשלטון באמצעות קואליציה. ממשלת הי רייד השלישי היתה ממשלה קוא-ליציונית — והיא נשארה כ-זאת עד ליום בו נאפרו חבי-ריה עליידי הבריטים.

★ ★ ★

האדריכל של הקואליציה הזאת היה יונקר גרמני בשם פראנץ פון-פאפן, קצין משוחרר, ששירת במלחמת-העולם הי-ראשונה בחזית ארץ-ישראל. ספק אם בל-עזיו היה היטלר מגיע אי-פעם לשלטון.

רק הודות לפון-פאפן יכולה היי-תה מפלגת-מיעוט להגיע לשלטון יחיד. רק הודות לפון-פאפן יכול היה היטלר להפוך דיקטטור.

יש הטוענים כי על שכמו של פון-פאפן רובצת אשמה היסטורית נוראה יותר מאשר על היטלר עצמו. כי היטלר הכריז בגלוי שפניו אל הדיקטטורה, אל חיסול הדמו-קראטיה, באמתלה של בטחון המדינה. ו-אילו פון-פאפן היה אדם תרבותי, שדיכר על דמוקרטיה ועל קידמה.

אין הוא האשם היחיד. כאשר עולה בידו מיעוט שותר-רודנות להשתלט על מדינה דמוקרטית, יש להאשים בכך את מנהיגי כל שאר המפלגות: את טיפשותם, את פחד-זנותם, את אי-כשרונם להתאחד בעוד-מיועד בקואליציה מקרי-אליקרי.

בכל זאת רובצת אשמה מיוחדת על פון-פאפן, כאיש שנכנס לקואליציה עם כוחות-הרשע ושנתן את שמו לחוקי הודון והי-דיכוי שהונהגו עלידה.

★ ★ ★

שם רותו של פון-פאפן לדיקטטורה הי-נאצית לא הצטמצם בהקמת הקואליציה ובמשך קיומה. היתה לו משמעות נוספת, שבלעדיה אין כל אפשרות להבין כיום את הצלחת השלטון הנאצי בשלבי הראשונים. במישטר של דיכוי, יש תפקיד מיוחד ל"אנשים ההגונים". הם דרושים כדי לפיים את העולם, כי-די ליצור את האשליה כי "בעצם אין המישטר רע כליכך", שאפשר

פראנץ פון-פאפן (שמאל): בקואליציה עם הרודנים

אפשר להשתתף, בין מצבים שהם שונים זה מזה כמו אחרות של יונקר פרוסי ל-קיבוץ על חוף הכינרת.

בכל זאת הריני פונה אל שרי העבודה, מי שהיה מפקדי בחזית הדרום במלחמת תש"ח, והנני מבקשו: הרהר-נא בסיפור זה.

אתה היית אחד האנשים שהכריעו את הכף במפלגתך למען הקמת הקואליציה הי-נוכחית עם בגוריון — אחרי שחשף את דמותו בימי הפרשה, אחרי שהובס בבחי-רות, אחרי שירד למיעוט של שלישי. ב-קואליציה זו העניקה מפלגתך לבגוריון מעמד של שלטון-יחיד מוחלט.

מאו התרדדה ממשלה זו עד כדי הנחת חוק נאצי כמו חוק לשון הרע על שולחן הכנסת. החוק הוגש בשם כל הממשלה, ואתה אחראי לו לא פחות מאשר דוב יוסף או שמעון פרס.

בשמישי פה לאלפים מפקידיך בהגנה וב-צה"ל, לרבבות שהעריצוך כאלוף הפלמ"ח, למאות אלפים שנטו לך חסד, אני שואל: **לאן אתה הולך, יגאל?**

כיצד אתה מוסיף לשבת בממשלה המסור-גלת לחוק חוק כזה, הפועלת בהתמדה ל-חיסול חריות האורה, שראשה תובע מן הפועלים, "להדק את התגורה" ומעלה על נס את זכותם של העשירים להתעשר?

עדיין אין זה מאוחר מדי להציל למען ההיסטוריה את דמותו של הפלמ"חאי עטור הנצחון, בכיר הנוער העברי.

עוד אין זה מאוחר מדי להוסיף דף מזהיר חדש לדברי ימך, לי-התפטר או להפיל את הממשלה.

עוד אין זה מאוחר מדי — אך גנה אתה עומד על הנבול. בעוד חודש, אתה עלול למצוא עצמך מעברו השני — ללא תקנה, מעין יגאל פון-פאפן של המלכות השלישית.

• לידו: הנגל קורט פון-שלייכר, הבוס של מערכת הבטחון, שסלל את הדרך בפני הנאצים.

יגאל אלון (שמאל): בקואליציה עם הרודנים

בה נגד המנהיג, מבלי להתחסל.

★ ★ ★

פון-פאפן עצמו בא על עונשו במהרה. הוא היה אחד הקורבנות הראשונים של איחלתו.

בראשית 1934 הבין מה עשה. הוא היש-לה את עצמו שעוד יש בכוחו להרוס את אשר עזר לבנות. בעזרת יועציו ההגונים, הכין נאום סנסציוני, בו גינה את דיכוי חופש-העתונות. וכך אמר פון-פאפן במאר-בורג:

"ויכוחים חופשיים, באומץ-לב גברי, ישר-תו את העם הגרמני יותר מאשר מצבה של העתונות כיום. על הממשלה לתת את דעי-תה על המימרה הישנה: רק סמרטוטים

אוכל להביא תועלת לאומה, להמתיק את רוע הגזירות, להשפיע לטובה. אם אתפטר, יבוא במקומי רק אדם גרוע יותר, אחד הי-רוצחים של ה"ס"ס."

האמת היתה, כמובן, הפוכה מזו: אילו פרשו כל האנשים ההגונים בעוד מועד מן הממשלה, מן הפקידות, מן הקצונה — היה המישטר מתמוטט עוד בחודשיו הראשונים.

אולי לא פחות מסוכנת היתה אשליה שניה: "המפלגה הנאצית גדולה מאד. היא כוללת יסודות שונים ומגוונים. יש בה הרי-בה אידיאליסטים. יש בה המוני פועלים. יש בה סוציאליסטים כנים. אם נישאר בקוא-

• בידו: שר-בלייתיק יוסף אלמוגי.